Suomen luonnonsuojeluliitto

E 9/2024 vp
E 10/2024 vp
E 28/2024 vp
Ilmastoasiantuntija Hanna Aho
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
SuV 23.5.2024

Asia: **E 9/2024 vp Valtioneuvoston selvitys eduskunnalle komission tiedonannosta "Kohti kunnianhimoista teollista hiilenhallintaa EU:ssa"**

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

Komission ehdotus teolliseksi hiilenhallinnaksi edellyttää mittavia investointeja uuteen infrastruktuuriin ja runsaasti energiaa kuluttavaan teknologiaan. Asian edistämisessä tulee tarkasti arvioida todellisia ilmastovaikutuksia, vaikutuksia luonnolle sekä kustannustehokkuutta, kulujen jakautumisen oikeudenmukaisuutta ja turvallisuutta.

Liitto yhtyy valtioneuvoston näkemykseen, jonka mukaan “tulevassa sääntelyssä tulee erottaa biogeeninen ja fossiilinen hiilidioksidi.” **Tämän vuoksi korostamme, että hiilen poistoja ei tule sekoittaa osaksi päästökauppaa, sillä seurauksena poistojen tuottaminen mahdollistaisi fossiilisten päästöjen jatkamisen, mikä ei ole tarkoituksenmukaista.** Kaikkien fossiilisten polttoaineiden ja turpeen käytöstä tulee luopua sekä energiantuotannossa että prosessiteollisuudessa. Keskustelu hiilenhallinnasta ei saa kääntää huomiota pois todellisista päästövähennyksistä, fossiilisten polttoaineiden alasajosta tai kestämättömistä kulutustottumuksista.

Monet tekniset ratkaisut ovat hyvin kalliita ja toistaiseksi käytössä vain pienessä mittakaavassa, minkä vuoksi niihin ei tulisi nojata liiaksi 2040-tavoitteen saavutuskeinona. Kuten Suomen ilmastopaneeli on todennut, hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin arvioidut kustannukset vuonna 2030 ylittävät selvästi maankäyttösektorin edullisimpien toimien päästövähennyskustannukset (kuten entisten turpeenottoalueiden vettäminen). Jo tunnistetut ilmastotoimet ovat siis tänään selvästi edullisempia kuin teknologisten nielujen tuottaminen tulevaisuudessa. Sekä BECCS (bioenergian tuotannon hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) että DACCS (suoraan ilmasta talteenotto) ovat uutta teknologiaa, jotka ovat kalliita ja vaativat paljon energiaa. Näinollen jo käytössä oleville kustannustehokkaille ratkaisuille tulee antaa

etusija.

Komissio arvioi, että vuoteen 2040 mennessä EU:ssa tulisi talteenottaa 280 miljoonaa hiilidioksiditonnia, josta noin 40 prosenttia eli yli 110 miljoona hiilidioksiditonnia otettaisiin talteen bioperäisistä lähteistä tai suoraan ilmakehästä. Vuoteen 2050 mennessä komission mukaan EU:ssa tulisi talteenottaa noin 450 miljoonaa hiilidioksiditonnia. Tiedonannossa on siis varsin suuret odotukset fossiiliperäisten päätöjen talteenotolle, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä.

EU:n ilmastopaneelin mukaan vuodelle 2040 teknisten nielujen osuus voisi riskit huomioiden olla 46-214 Mt CO2 (BECCS 46-207 Mt CO2 ja DACCS 0-7 Mt CO2). Näin olleen komission tavoite vuodelle 2040 on optimistinen eikä välttämättä mahdollinen toteuttaa.

Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta veronmaksajien rahoja ei tule ohjata toimiin, jotka ylläpitävät fossiilisten polttoaineiden käyttöä millään muotoa. Ojauskeinoja suunniteltaessa tulee myös muistaa, että tällä hetkellä metsä- ja energiateollisuus vapauttavat luonnon hiilivarastoja biomassaa polttaessaan ilman hintalappua, vaikka hiilidioksidin vapauttaminen aiheuttaa ilmastohaittaa. Tämä on epäsuoratuki, joten olisi vain oikeudenmukaista, että ohjauskeinovalikoimaan kuuluisi hintalapun asettaminen biogeenisen hiilidioksidin vapauttamiselle ilmakehään. Myös talouspolitiikan arviointineuvosto on todennut, että “julkisen talouden näkökulmasta olisi toivottavaa, että nämä kannustimet perustuisivat ainakin osittain siihen, että maanomistajat tai metsäteollisuus joutuvat maksamaan aiheuttamastaan hiilinielujen supistumisesta”.

Euroopan ympäristöakatemiat on varoittanut, että on epävarmaa, saavutetaanko BECCS:n avulla hiilidioksidin lisäpoistoja ja tapahtuuko se Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kannalta riittävän nopeasti. Huoli liittyy puun polton vaikutukseen luonnon hiilivarastoihin. Kuten Suomen ilmastopaneelikin on muistuttanut, puun poltto ei ole hiilineutraalia, vaan sillä on negatiivinen vaikutus metsien nettonieluun. Biomassan polttoa tulee vähentää nykyisestä, ei lisätä. Kun otetaan huomioon BECCSin edellyttämä energiantarve, teknologian käyttöönotto saattaa luoda lisäpaineen metsien hakkuisiin ja ylläpitää tai jopa lisätä hakkuita. Jokatapauksessa Suomen kokonaisenergian tarve kasvaisi selvästi, millä tulee olemaan negatiivisia ympäristövaikutuksia, sillä täysin haitatonta energiamuotoa ei olekaan.

EU:n ilmastopaneeli korostaa kilpailua luonnon nielujen ja BECCSin (bioenergian hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) välillä. Myös komissio tunnistaa epävarmuudet liittyen kilpailuun biomassan saatavuudesta ja mahdollisesta negatiivisesta vaikutuksesta LULUCF-sektoriin. Tutkijat ovat myös varoittaneet, että tulevaisuuden suuren mittakaavan biogeenisen hiilenpoiston teknologioiden avulla pyritään välttämään välttämättömiä päästövähennyksiä nyt, mikä lukitsisi meidät yli 1,5 asteen kuumenemiseen ja lisäisi luontokatoa. Käytännön esimerkit tavoista, joilla Drax ja Stockholm Exergi ehdottavat päästölaskentaa tehtävän BECCSin yhteydessä vahvistavat puutteet todellisissa

ilmastohyödyissä eli että ilmakehän hiilidioksidipitoisuus olisi pienempi projektin kanssa kuin ilman sitä. Nämä tulee muistaa ilmastotavoitteiden täyttämisessä.

Lopuksi muistutamme, että hiilen talteenoton ja varastoinnin (CCS) vaikutukset eroavat hiilen talteenotosta ja hyödyntämisestä (CCU). Useimmat hiilen jatkokäytön muodot ovat sellaisia, että hiilidioksi päätyy pian ilmakehään. Tällöin mahdollisesti saavutettava ilmastohyöty jää selvästi heikommaksi.

Asia: **E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä**

Suomen luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

- Luonnonsuojeluliitto pitää Suomen kantaa kokonaisuutena riittämättömänä, jotta EU tekee oman osansa ilmastokriisin hillitsemiseksi.
- EU:n ilmastotavoitteet eivät ole linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. EU:n on päivitettävä ilmastotavoitteensa uusimman tieteellisen tiedon mukaiseksi ja aikaistettava ilmastoneutraaliustavoitettaan.
- Luonnonsuojeluliitto esittää, että Suomen kantaa muutetaan seuraavasti:
    - Lähtökohtana vuoden 2040 tavoitteiden asettamiselle on komission tiedonannon mukaisesti EU:n 55-valmiuspaketin säädösten täysi toimeenpano.
    - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoitteen tulee perustua parhaaseen tutkittuun tietoon, olla linjassa Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa ja **aikaistaa talousalueen ilmastoneutraaliustavoitetta vähintään vuoteen 2040.**
    - EU:n tulee määritellä itselleen 1,5 asteen polun mukainen jäljellä oleva hiilibudjetti vuosille 2020-2050 ja sitoutua vähintään 92% päästövähennykseen vuoteen 2040 mennessä. Tämän lisäksi erillinen tavoite maankäyttösektorin hiilinielujen kasvattamiseksi on tarpeen.
    - Kannatamme fossiilisten päästöjen ja biogeenisten hiilen poistojen pitämistä erillään ilmastoarkkitehtuurissa.
    - Suhtaudumme varauksella LULUCF- ja maataloussektorin yhdistämiseen, sillä tämä voi heikentää ilmastopolitiikan ohjaavuutta ja mahdollistaisi fossiiliperäisten päästöjen kompensoimisen hiilinieluilla.
    - Kannatamme päästöohjauksen vahvistamista kaikilla sektoreilla.
    - Kannatemme energiansäästötavoitteita ja -toimia.
    - Kannatamme EU:n toimia meri- ja lentoliikenteen päästöjen vähentämiseksi.
    - Emme kannata kansainvälisten joustojen käyttämistä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yksityiskohtaiset kommentit

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että EU:n hiilineutraaliustavoite vuonna 2050 ei ole linjassa

parhaan tieteellisen tiedon ja Pariisin sopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. YK:n pääsihteeri António Guterres muistutti viimeisimmän IPCC:n raportin julkaisun jälkeen, että kaikkien teollisuusmaiden (mukaanlukien EU ja Yhdysvallat) tulee saavuttaa ilmastoneutraalius vuoteen 2040 mennessä. Euroopan ilmastopaneelin (ESABCC) mukaan sekä EU:n lyhyen että pitkän aikavälin tavoitteiden päivittäminen on tarpeen ja se suositteli 90-95% nettopäästövähennystä vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoteen 1990. Suomen ilmastopaneelin jäljellä olevaan hiilibudjettiin perustuvan analyysin mukaan EU:n tulisi saavuttaa ilmastoneutraalius 2030-luvun puoliväliin mennessä.

Komission ehdotus 90 prosentin nettopäästövähennykseksi vuoteen 2040 mennessä on riittämätön, sillä esitys perustuu 16 Gt kumulatiiviselle hiilibudjetille vuosille 2030-2050, joka ylittää EU:n ilmastopaneelin hahmotteleman 11-14 Gt CO2 hiilibudjetin. Ehdotus onkin saanut osakseen kritiikkiä riittämättömyydestä. Ilmastotavoitteiden perustuminen oikeudenmukaiselle hiilibudjetille on olennaista, jotta globaali tavoite voidaan saavuttaa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuoreessa ratkaisussa Verein Klimaseniorinnen vs. Sveitsi, oikeus katsoi, että yhtenä syynä Sveitsin tuomioon olivat riittämättömät ilmastotavoitteet, jotka eivät perustuneet oikeudenmukaiseen hiilibudjettiin.

Liitto katsoo, että tieteellisen tiedon valossa EU:n tulee saavuttaa ilmastoneutraalius viimeistään vuonna 2040, jotta EU:n toimet ovat linjassa globaalin oikeudenmukaisuuden ja Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen kuumenemisrajan kanssa. Tämän tulee perustua vähintään 92% päästövähennykseen vuoteen 2040 mennessä. Lisäksi EU:n tulee asettaa erillinen tavoite maakäyttösektorin hiilinieluille, joka kasvattaa unionin nettonielun -600 Mt CO2ekv vuodessa. Tämä merkitsee lisää luonnonsuojelua, ennallistamista, maanviljely- ja metsänhoitokäytäntöjen uudistamista ympäristöystävälliseksi.

On Suomen edun mukaista, että EU:n ilmastotavoitteet tuodaan linjaan kansallisten velvoitteidemme kanssa. On ilahduttavaa, että Suomi on yhdessä Tanskan ja usean muun jäsenmaan kanssa puoltanut Euroopan ilmastopaneelin suosituksia. Tässä viiteryhmässä Suomen on pysyttävä. Suomen tulee kuitenkin selkeästi ilmasta tuki 1,5 asteen kuumenemisrajassa pysymiselle ja EU:n ilmastoneutraaliudelle vuoteen 2040 mennessä.

Liitto muistuttaa, että komissionkin vaikutustenarvion perusteellaa ripein tarkasteltu toiminta tekisi puhtaasta siirtymästä halvempaa ja ennakoitavampaa, sillä ilmastotoimien lykkääminen lisää mm. sopeutumistoimien taloudellisia kustannuksia. Tiedonanto toteaa, että ilmastotoimien tekemättömyys aiheuttaisi suurempia ja kasvavia kustannuksia tulevaisuudessa. Tiedonanto myös korostaa, että ripeimmän skenaarion mukainen päästövähennyspolku vähentäisi ennenaikaisia kuolemia ilmanlaadun paranemisen kautta.

Liitto on samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että **päästökaupan** tulee pysyä EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa ja että päästökauppaa tulee vahvistaa ja edelleen kehittää. Liitto yhtyy myös näkemykseen siitä, että jäsenmaiden taakanjakosektorin

velvoitteiden välisten erojen tulee merkittävästi kaventua jo vuoteen 2040 mennessä. Muistutamme, että fossiilisista polttoaineista luopuminen on ensisijaista Dubain COP28 päätöksen mukaisesti. Tämä edellyttää yhdessä sovittua selkeää aikataulua EU:ssa.

Taakanjakosektorilla on tarpeellista edetä hiilen hinnoittelun kanssa. Liitto ei kannata nykyistä suurempia joustoja.

Suomen kannasta poiketen Luonnonsuojeluliitto suhtautuu kielteisesti AFOLU-sektoriin, eli maatalouden päästöjen laskemista maankäyttösektorilla. Maatalouden päästöjen osuus on EU:ssa 15 % ja niiden arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Huolenamme on, että maatalouden päästöt eivät laske mahdollisen AFOLU-sektorin muodostamisen jälkeenkään, jos maatalouden päästöt on mahdollista kompensoida maankäyttösektorin hiilinieluilla. Maataloussektorin uudistaminen ympäristön kannalta kestäväksi on välttämätöntä ja maanviljelijöille tulee mahdollistaa rooli ilmastosankareina sekä taloudellinen tuki tähän. Tuore raportti nostaa esiin saman huolen ja puntaroi mahdollisuutta maatalouden tai ruoan päästökaupalle CAPin ja verotusuudistuksien lisäksi.

Maankäyttösektorilla on huomioitava, että nykyisessä sääntelykehikossa yhdenkään jäsenmaan hiilinielut eivät kompensoi toisen maan päästöjä taakanjako- tai päästökauppasektorilla. Mailla on mahdollisuus käydä kauppaa nieluyksiköillä, mutta ne voivat myös hyödyntää yksiköitä itse omien taakanjakosektorin päästöjensä kompensointiin rajallisesti. Kun Suomen metsien hiilinielut eivät kompensoi edes Suomen päästöjä, on turha esittää niiden kompensoivan muiden EU-jäsenvaltioidenkaan päästöjä. Tuore raportti EU:n ilmastoarkkitehtuurista korostaa erillisen LULUCF-pilarin tarvetta sekä päästöjen ja nielujen käsittelemistä erikseen.

Liitto muistuttaa, että Suomen kannasta poiketen kasvava biotalous on toistaiseksi romahduttanut luonnon hiilinielut Suomess aja muissakin EU-maissa sekä kiihdyttää luontokatoa ja vaikuttaa vesistöjen hyvän tilan saavuttamista. Näinolleen nykyiset toimintamallit eivät tue ilmastotavoitteiden saavuttamista. Maankäyttösektorin toimissa on välttämätöntä vahvistaa sopeutumis- ja luontotoimia hiilivarastojen ja -nielujen turvaamiseksi, mutta myös metsätalouden toimintaedellytysten takaamiseksi. Luontokadon pysäyttämiseen tätäävät ja luonnon tilaa parantavat toimet ovat tässä avainasemassa.

Komission ehdotus hyödyntää luonnon hiilinielujen potentiaalin hyvin rajallisesti, sillä tavoite kasvaa vain hienoisesti vuoden 2030 tavoitteesta. Tässä lähestymisessä ei huomioida synergioita luontotavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien toimien kanssa. Luonnon nielut ovat edullisempia, varmempia ja nopeampia hyödyntää kuin tekniset nielut, joten ne tulisi asettaa etusijalle. Niiden vahvistaminen tuo myös työtä ja toimeentuloa maaseudulle toisin kuin tekniset nielut, joiden taloudellisia kannusteita ollaan ohjaamassa teollisuudelle.

Euroopan ympäristöakatemiat on varoittanut, että on epävarmaa, saavutetaanko BECCS:n avulla hiilidioksidin lisäpoistoja ja tapahtuuko se Pariisin ilmastosopimuksen tavoitteiden kannalta riittävän nopeasti. Huoli liittyy puun polton vaikutukseen luonnon hiilivarastoihin. Kuten Suomen ilmastopaneelikin on muistuttanut, puun poltto ei ole hiilineutraalia, vaan sillä on negatiivinen vaikutus metsien nettonieluun. EU:n ilmastopaneeli korostaa kilpailua luonnon nielujen ja BECCSin (bioenergian hiilidioksidin talteenotto ja varastointi) välillä. Myös komissio tunnistaa epävarmuudet liittyen kilpailuun biomassan saatavuudesta ja mahdollisesta negatiivisesta vaikutuksesta LULUCF-sektoriin. Liiton mielestä tämä tulee muistaa myös 2030 tavoitteiden täyttämisessä. Komission ehdotus nojaa kuitenkin enemmän teknisiin hiilinieluihin, kuin mitä on Euroopan ilmastopaneelin suositus kestävästä tasosta. EU:n ilmastopaneelin mukaan BECCSin avulla saavutettava maksimaaliset poistot olisivat 44 Mt CO2 vuonna 2030, 207 Mt CO2 vuonna 2040 ja 336 Mt CO2 vuonna 2050. Vuodelle 2040 teknisten nielujen osuus voisi riskit huomioiden olla 46-214 Mt CO2 (BECCS 46-207 Mt CO2 ja DACCS 0-7 Mt CO2). Komission hiilidioksidin hallintaa koskevassa tiedonannossa esitetään 280 miljoonan hiilidioksiditonnin poistotavoite vuodelle 2040.

Energiatavoitteista fossiilisten polttoaineiden vähentämisen lisäksi tärkeitä ovat energiatehokkuuden parantaminen ja energiansäästötoimet. Uusien energiateknologioiden teknisen ja kaupallisen tulemisen aikajänne on kaikesta huolimatta epäselvä, joten ei ole mitään syytä hylätä energiansäästötoimien toteuttamista. Energiatehokkuustoimet säästävät sekä päästöjä että rahaa ja niitä toimia voi alkaa toteuttaa heti. Tästä on meillä Suomessakin hyviä kokemuksia. Liitto muistuttaa, että myös uusiutuvan energian tuotanto voi aiheuttaa haittoja ympäristölle ja ihmisille, joten “energiatehokkuus ensin” -periaatteen toteutuksessa on oltava riittävästi konkretiaa kaikissa jäsenmaissa.

Meri- ja lentoliikenteen kohdalla on huomioitava, että kansainväliset toimet etenevät heikosti, joten määrätietoisuutta todella tarvitaan. Nykytilanteessa on perusteltua edistää toimia meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksien vahvistamiseksi määrätietoisesti EU-tasolla.

Lopuksi katsomme, että kiertotalouden korostaminen on tervetullutta, sillä se vähentää tarvetta neitseellisten raaka-aineiden hyödyntämiselle ja uusille kaivoksille ja tukee näin myös luontotavoitteiden saavuttamista.

Asia: E 28/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Ilmastoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi

Luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja toteaa seuraavaa:

Pidämme valtioneuvoston kantaa monelta osin oikean suuntaisena. Erityisesti pidämme

tärkeänä, että valtioneuvosto “korostaa, että unionissa on jatkettava johdonmukaisesti ilmastonmuutoksen vaatimia politiikkatoimia kansainvälisten tavoitteiden mukaisesti.” Tämän on näyttävä myös käytännössä uusien politiikkatoimien käyttöönottona ja olemassaolevien vahvistamisena ja täysimääräisenä toimeenpanona.

Korostamme, että ilmastokriisi on globaali-ilmiö ja myös siihen sopeutuminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä. Tämän vuoksi pidämme ongelmallisena valtioneuvoston näkemystä siitä, että “sopeutumista koskeva päätöksenteko tehdään jatkossakin ensisijaisesti kansallisista lähtökohdista käsin. “ Kumpaakin lähestymistapaa tarvitaan ja EU-politiikat joka tapauksessa toimeenpannaan kansallisesti.

Valtioneuvosto korostaa mielestämme oikein “sopeutumistoimien kiireellisyyttä sekä kustannustehokkuuden huomiointia niiden toimeenpanossa.” Mutta valtioneuvoston lähtökohtaista vastustusta uuden EU-tason rahoitusinstrumentin perustamiselle emme pidä perusteltuna. On selvää, että sopeutumisen kustannukset kasvavat sitä mukaa kun kuumeneminen etenee ja tähän tulee varautua myös taloudellisesti. Suomen ilmastopaneelin mukaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumatta jättäminen tulee kuitenkin yhteiskunnalle kalliimmaksi kuin sopeutuminen. Nykytila huomioiden on perusteltua kasvattaa EU:n valmiuksia katastrofiriskien hallintaan.

Sopeutumispolitiikkojen ja -toimien tulee täydentää ilmastonmuutoksen hillintää edistäviä toimia. Parhaimmillaan voidaan löytää synergioita, joissa samoilla toimilla edistetään hillintää, sopeutumista ja muita ympäristötavoitteita, kuten luontokadon pysäyttämistä.

Luonnonsuojeluliiton mielestä keskeistä sopeutumistoimissa on luonnon merkityksen tunnistaminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kattava käsittely. Kustannustehokkaiden luontopohjaisten ratkaisujen tulisi olla ensisijaisia keinoja ilmastonmuutokseen sopeutumisessa aina kun mahdollista, kuten komissio on ehdottanut. Koulutustarpeiden huomiointi on tärkeää etenkin maa- ja metsätaloudessa sekä energiasektorilla. Liitto pitää komission toimia disinformaation torjumiseksi perusteltuina.

Myös komission ehdotus ilmastokestävyyden kriteerien sisällyttämiseksi julkisiin hankintoihin osana niitä koskevan sääntelyn tarkistusta on perusteltua.

Maatalous ja ruokaturva ovat kuumenemisen etulinjassa ja komission ehdotukset yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan ilmastokestävyyden varmistamiseksi sekä maaperäterveyden seurannan merkityksen vahvistamiseksi ovat perusteltuja.

Kuumeneminen on myöskin tunnistettu turvallisuusuhaksi sekä globaalisti että Suomessa. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko tunnistaa ilmaston kuumenemisen ja luontokadon kytköksen vakavien ja laajojen häiriöiden yleistymiseen Suomessa. Tämä on tärkeää huomioida EU:n turvallisuuspolitiikkaa kehitettäessä.

Taustaa

Ilmaston kuumenemiseen sopeutumisen tärkeys globaalisti, mutta myös Euroopassa ja Suomessa on noussut esiin erityisesti menneinä kesinä, jolloin kuumuuden haitat Euroopan energiajärjestelmälle, taloudelle, veden saannille ja ihmisten terveydelle ovat olleet vakavia. Jo vuoden 2022 Euroopan helleaallosta aiheutui 60 000–70 000 ennenaikaista kuolemaa. Euroopan ympäristökeskuksen mukaan useat ilmastoriskit ovat jo nyt kriittisellä tasolla ja ilman nopeita ja päättäväisiä toimia ne voivat kasvaa katastrofaalisiksi. Riittävä sopeutuminen on välttämätöntä, jotta oikeudenmukaisuus voi toteutua.

Kuumeneminen on edennyt ennakoitua nopeammin. Euroopan ilmastopalvelu Copernicuksen mukaan 1,5 asteen kuumenemisraja on ylittynyt jo 12 kuukauden ajan, mikä on vakava merkki lisätoimien kiireellisyydestä, vaikka pitkän aikavälin ylityksestä ei olekaan kyse. Eurooppa on tällä hetkellä kaikista nopeimmin kuumeneva manner. Euroopan kolme kuuminta vuotta ovat olleen vuoden 2020 jälkeen. Arktinen alue kuumenee tieteellisen tutkimustiedon mukaan noin neljä kertaa nopeammin kuin maapallo keskimäärin ja tämä asettaa haasteita sopeutumiselle ja sen oikeudenmukaiselle toteutumiselle. Suomen ilmastopaneelin raportti korostaa riskejä ekosysteemeille, sillä muutokset Suomen luonnossa ovat merkittäviä – etenkin tunturiluonnossa muutos on erityisen nopeaa. Haavoittuvuuden osalta on tärkeä huomioida erityisesti pohjoinen luonto, sen elinkeinot ja kulttuurit. Nähdäksemme sopeutumistoimissa on tärkeää keskittyä erityisesti niihin yhteisöihin ja elinympäristöihin, jotka ovat kaikkein haavoittuvimpia ilmaston kuumenemisen vaikutuksille.

Erityisesti on huomioitava ilmastoriskien vaikutuksen saamelaisiin sekä heidän oikeuksiinsa alkuperäiskansana. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon vaikutukset ovat jo nykyisellään vaikuttaneet merkittävästi saamelaisten kulttuuriperinteiden ja perinteisten elinkeinojen harjoittamisen edellytyksiin. Jotta saamelaisalueilla tapahtuviin muutoksiin ja niitä koskeviin riskeihin voidaan löytää riittäviä ja oikeudenmukaisia ratkaisuja ja niihin sopeutumista tukea, tulee saamelaisten näkökulmien ja perinteisen tiedon olla keskeisessä roolissa ilmastopoliittisessa päätöksenteossa. Suomen ilmastolaissa on huomioitu saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuriaan suhteessa ilmastopolitiikan suunnitelmien valmisteluun. On myös huomionarvoista, että alkuperäiskansojen perinteisen tiedon rooli sekä ilmastonmuutoksen että luontokadon hillinnässä sekä niihin sopeutumisessa on tunnustettu esimerkiksi YK:n biodiversiteettisopimuksessa ja Akwé:Kon -ohjeissa sekä Pariisin ilmastosopimuksessa (artikla 7[5]).

Luonnonsuojeluliiton mielestä keskeistä sopeutumistoimissa on luonnon merkityksen tunnistaminen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kattava käsittely (sisältäen kansainvälisen ilmasto- ja monimuotoisuusrahoituksen, muuttoliikkeen sekä työhön, työterveyteen ja toimeentuloon liittyvät muutokset). Myös ilmastoriskien ja sopeutumistoimien (-tai toimimattomuuden) kustannukset tulee huomioida osana oikeudenmukaisuutta vaikutusten ketjuuntuvan luonteen vuoksi.

Kuumenemisen taloudelliset vaikutukset ovat vakavat. World Ecomonic Forumin (2024)

mukaan 10 vuoden perspektiivillä 4 top 5 taloudellisesta riskistä liittyy ympäristöön (sään ääri-ilmiöt, luontokato, luonnonvarat). Komission varovaisen arvion mukaan ilmastovaikutusten paheneminen voi pienentää EU:n bruttokansantuotetta noin seitsemän prosenttia vuosisadan loppuun mennessä. MIkäli 1,5 asteen raja ylittyy pysyvästi EU:n BKT voi supistua vuosina 2031–2050 yhteensä 2,4 biljoonaa euroa lisää. EU:n solidaarisuusrahaston kautta on käytetty yli 8,6 miljardia euroa 24 jäsenvaltion ja neljän ehdokasmaan tukemiseen 110:n luonnonuhkista johtuneen katastrofin jälkeen. Eurooppalaisen ilmastoriskiarvion mukaan kuivuuden kustannukset ovat 9 miljardia euroa vuosittain ja tulvien kustannukset ovat olleet yhteensä yli 170 miljardia euroa vuodesta 1980 lähtien. Potsdam Institute on arvioinut, että ilmastotuhot ovat globaalisti kuusi kertaa kalliimpia, kuin päästöjen vähentäminen.

Lisätietoja:
Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, hanna.aho@sll.fi, p. 040 628 9495